Rok VI Wilno, dn. 10 kwietnia 1932 r. Nr. 7

WIADOMOŚCI ARCHIDIECEZJALNE
WILEŃSKIE

PRENUMERATA: Rocznie 15 zł. Półrocznie 8 zł. Nr. pojed. 80 gr.

DWUTYGODNIK KAPŁAŃSKI

REDAKCJA I ADMINISTRACJA: Wilno, zaułek Bernardyński 6 m. 1

Konto P. K. O. № 80.833 lub № 81.418 Chrześcijański Bank Spółdzielczy na Antokolu w Wilnie.

OGŁOSZENIA: 1/1 strona 48 zł. 1/2 strony 24 zł. 1/4 strony 12 zł. 1/8 strony 8 zł.

Agnoscite quod agitis: imitamini quod tractatis. *Pont. Rom.*

DZIAŁ URZĘDOWY.

ZARZĄDZENIA STOLICY APOSTOLSKIEJ.

Instrukcja w sprawie kształcenia wychowanków zakonnych w powołaniu kapłańskiem i o badaniu ich przed święceniami.

Dnia 1 grudnia 1931 r. Ojciec św. potwierdził i ogłosić nakazał Instrukcję Św. Kongr. Zakonnej w sprawie kształcenia tych zakonników, którzy się przygotowują do święceń kapłańskich. Instrukcja składa się ze wstępu i dwuch rozdziałów. W pierwszym rozdz. jest mowa o kształceniu zakonników, mających być wyświęconymi, w drugim — o badaniu przed udzieleniem święceń.

(*Acta Ap. Sedis,* t. 24, str. 74—81)

Kanonizacja.

W dniu 16 grudnia 1931 r. Św. Kongr. Obrzęd. ogłosiła dekrat o wyznaczeniu Komisji do wprowadzenia sprawy beatyfikacji i kanonizacji Sługi Bożego księdza Januarego De Rosa, Kanonika-Penitencjarjusza Kapituły Metropolitalnej Neapolskiej, urodzonego dn. 28 czerwca 1823 r. a zmarłego w opinji świętości dn. 28 lutego 1905 roku.

(*Acta Ap. Sedis,* t. 24, str 82).

ZARZĄDZENIA ORDYNARJATU ARCYBISKUPIEGO.

IX Tydzień Obrony Przeciwlotniczej i Przeciwgazowej.

KURJA METROPOLITALNA WILEŃSKA
Wilno, dnia 31.III 1932 r. Nr. 6655/L.

Kurja, na mocy zarządzenia JE. Księdza Arcybiskupa-Metropolty Wileńskiego, poleca PW. Duchowieństwu poparcie, w granicach możliwości, akcji Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej, która *od 5-go do 12-go czerwca 1932 roku* urządza IX Tydzień Obrony Przeciwlotniczej i Przeciwgazowej. Ten Tydzień L. O. P. P. urządzony będzie w celu zademonstrowania społeczeństwu drogą pokazów grozy wojny lotniczo-gazowej i uzyskania funduszów, potrzebnych do rozwoju polskiego lotnictwa i przygotowania ludności cywilnej do obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej. Adres Ligi: Warszawa, ul. Wierzbowa 9.

X. A. Sawicki
Kancl. Kurji.

Dzień Uniwersytecki.

KURJA METROPOLITALNA WILEŃSKA
Wilno, dn. 6.IV. 1932 r. Nr. 6199/L.

Kurja, z polecenia JE. Księdza Arcybiskupa-Metropolity Wileńskiego, przypomina PW. Duchowieństwu, iż „Dzień Uniwersytecki" na rzecz Katolickiego Uniwersytetu w Lublinie, odbędzie się w roku bieżącym w drugie święto Zesłania Ducha Świętego, t. j. 16 maja. W tym dniu, stosownie do poprzednich zarządzeń, winna się odbyć po kościołach, po uprzedniem wyjaśnieniu z ambony, zbiórka na Uniwersytet Katolicki w Lublinie. PW. Duchowieństwo na ten dzień otrzyma numer czasopisma *Niwa*, poświęcony całkowicie Uniwersytetowi. Usilnie zaleca się poparcie akcji i zbiórka na rzecz Uniwersytetu.

X. A. Sawicki
Kancl. Kurji.

RUCH PERSONALNY.

Na mocy zarządzenia J. E. Ks. Arcybiskupa-Metropolity w składzie osobistym Duchow. zaszły nast. zmiany:

Ks. Kan. Piotr Mańkowski, prob. i dziekan święciański, na prob. do Twerecza, dn. 3.III. 32 r. Nr. 6365.

Ks. Michał Przyałgowski, prob. w Twereczu, na prob. do m. Święcian, dn. 3.III. 32 r. Nr. 6366 i dziekana święciańskiego dn. 3.III. 32 r. Nr. 6357.

Ks. Wojciech Jawnaszan, wik. w Porozowie, na wik. Fary Wołkowyskiej, dn. 6.IV. 32 r. Nr. 6733.

Ks. Jan Mianowski, wik. Fary Białostockiej, na wik. do Kuźnicy, dn. 6.IV. 32 r. Nr. 6743.

Ks. Leopold Blum, wik. w Lidzie, na wik. Fary Białostockiej, dn. 6.IV. 32 r. Nr. 6744.

X. A. Sawicki
Kancl. Kurji.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

TRZYSTAPIĘĆDZIESIĘCIOLECIE SEMINARJUM WILEŃSKIEGO.

Są okresy w życiu narodów, które rozstrzygają o ich bycie na stulecia. Dzieła, w tych okresach powstałe, mają znamię wielkości, i choć prądy historji zmienią łożysko, tworząc mielizny tam, kędy niedawno rwał nurt, dzieła te pozostają, jak przyniesione przez wiosenną powódź głazy; nawet największe, później przychodzące szkwały ich nie zruszą.

Okresem rozkwitu Wielkiego Księstwa Litewskiego był w. XVI. W tym też czasie rodzi się w Wilnie nauka, i powstają te zakłady naukowe, które do dziś przetrwały.

Wieki dawniejsze przekazały wiekowi XVI-emu tylko jedną szkołę w Wilnie: jest to szkoła Katedralna. Kiedy powstała, dokładnie nie wiemy. Są ślady jej istnienia w 1387 roku. Pierwszą, zupełnie pewną datą, a zarazem pierwszą datą szkolnictwa w Wilnie jest dzień 23 kwietnia 1452 roku, kiedy król Kazimierz Jagiellończyk wyposażył mistrza szkoły katedralnej w roczną opłatę 60 kop. groszy na karczmach Wileńskich; równocześnie zlecił król Horodniczemu wypłacanie tej sumy [1].

Jednakowoż, nie była to suma zbyt dużą, i prawdopodobnie niezbyt regularny był jej dopływ. Wielu rzeczy braknąć musiało szkole, utrzymującej się z łaski Kapituły. Charakterystycznym jest przywilej Zygmunta Starego, nakazujący, aby każdy wiozący drzewo opałowe do Wilna, jedno polano oddawał Szkole Katedralnej. Nie wiemy, w jaki sposób egzekwowano ten podatek:

---

[1]) *Lib. Priv. I* st. 91/LXXXV, (95), na odwrocie.

(1452) Privilegiu (m) pro Magistro Scole.

...Wilnae. Anno nativitatis dom (in) i Mo quadringentesimo quinguagesimo secundo ipso die Sanctorum Adalberti et Georgii martirum.

Lib. Priv. I, str. 92/LXXXVI, (96).

(1452) Privilegiu (m) pro Magistro scole.

Casimirz zbozey laski Krol polsky wyelki xyądz lithewsky etc. Horodniczemu wilenskyemu

na marginesie notatka ołówkiem: „W księdze pergaminowej znajduje się kopja autentyku ruskiego"

...Zapyszalysmy mystrzu Szkolnemu wylnije w Kosczyelye (to słowo zaplamione) swyentego Stanislawa osm kop skarcze (m) wilenskych na Raszdi rok...

Pyssan wylnije dwudestego y pyątego dnya Aprila Indicta pyąthnastego.

Ogłosił Kurczewski II str. 45 sq.

najprawdopodobniej mistrz sam, lub przy pomocy żaków, zbierał drzewo od wjeżdżających do miast furmanek [2]).

Szkoła ta była jedyną w mieście aż do 1519 roku, kiedy powstaje druga szkoła w Wilnie, szkoła Śto-Jańska. Szkoła Katedralna leżała właściwie poza obrębem miasta, na zamku; odwiedzanie jej niejedną musiało nastręczać trudność, i dążenie do stworzenia szkoły w samem mieście wydaje się naturalnem. Kapituła udziela pozwolenia na jej powstanie [3]). Nie wiemy, kto był tej szkoły założycielem [4]). Pewne jest w każdym razie, że szkoła Śto-Jańska bierze z miejsca duży rozmach, świadczący o energji jej twórcy: już w półroku po uzyskaniu indultu Kapituły, następuje indult papieski [5]). Leon X, Papież - Mecenas, stoi u kolebki

---

[2]) *Lib priv. I,* str. 51/XLV

1518 Privilegium super lignis ad scolam Vilnen (sem) datis.

Akt drukowany; **Kurczewski**, II, str. 47).

[3]) **Kurczewski**, III, str. 8.

1513 r. 13. XII.

Ze szczególniejszej łaski, wbrew dawnemu przywilejowi, według którego tylko Katedralny Kościół mógł posiadać w Wilnie szkołę, Kapituła pozwoliła założyć takową szkołę przy kościele św. Jana dla 6 młodzieńców zdolnych do chóru i 16 uczniów, — nie mniej, bez prawa jednak zatrzymywania ponadliczbowych uczni (lusores) po ukończeniu nauki, lub po ukończeniu szkoły, pod karą cenzur kościelnych. Ostateczną decyzję odłożono do przyjazdu biskupa

[4]) **Biliński Józef**, *Uniwersytet Wileński*, Kraków 1899—1900, II.

str. 24 „Drugą szkołą wileńską do przybycia semitów była świętojańska. Jakkolwiek szkoła Katedralna nie pozwalała na mocy danego sobie przywileju otwierać nowych szkół. Przecież była zmuszoną... dać pozwolenie plebanowi świętojańskiemu Kanonikowi Wileńskiemu Rojzyuszowi. Kapituła, chociaż z zastrzeżeniami, ale przywilej dała. Było to w r. 1513 Rojzyusz musiał wykładać przynajmniej początki jurysprudencji. Umarł Rojzyusz 23 marca 1571“

Nie możemy się zgodzić z tym poglądem Bilińskiego. Chociaż chronologja młodości Roizyusza nie jest ustalona, nie została dotąd jednak obalona data jego przybycia do Polski — 1542. (Tak np. *Enc. Kośc.*, XVIII, str. 445. Roizius ... Gamrat... wezwał go do Polski w 1542 r....). Gdyby nawet i ta data uległa przesunięciu, faktem pozostanie, że Roizyusz w roku 1513 był młodzieńcem, który prawdopodobnie nie potrafiłby zwalczyć wpływów potężnej Kapituły, gdyby ta rzeczywiście chciała utrzymać swój monopol szkolny. Nie ma jednak śladu, by Kapituła niechętną była powstaniu nowej szkoły. Nie mamy zastrzeżeń przeciw przypuszczeniu, że Rojzyusz wykładał prawo w szkole św. Jańskiej. Przypuścić natomiast można, że założył tę szkołę Leonard, proboszcz i archipresbiter Św. Jański, który w roku 1526 nią się opiekuje. Wskazuje na to fakt, że Leonard uzyskiwał od Leona X przywileje, które zestawić można z przywilejem szkolnym, o którym niżej (por. **Kurczewski**, *Kośc. zamk.*, III str. 27, pod datą 1 paźdz. 1526 r., oraz Theiner, *Vet. monumenta Pol. et Lith.*, t. II, st. 326).

[5]) Pismo, o ile nam wiadomo, istniejące tylko w odpisie, przytaczamy w całości.

tej szkoły, której przeznaczeniem było rozpłynąć się w powstającej Akadamji Societatis Jesu, i stać się w ten sposób zaczątkiem Wielkiej Wszechnicy Batorego (1579).

Zaledwie trzy lata minęły od daty zapoczątkowania Akademji, kiedy powstaje w Wilnie nowa uczelnia — Seminarjum diecezjalne. Przed powstaniem Seminarjum, kształcenie kleru u nas, jak zresztą i gdzieindziej na świecie, nie było ujęte w żadne karby systematyczne: kształcono kandydatów po klasztorach i na dworach biskupich, szczególnie zaś w szkołach katedralnych. Pewnem jest jednak, że poziom wykształcenia kleru musiał być bardzo nierównomierny; a przytem duża część kapłanów, przyjmując święcenia w późniejszym już wieku, nie poprzedzając ich żadnem

---

Lib. priv. 1, str. 102/106.

Indultum Ap(osto)licum pro fabri || *canda schola Sancti Ioannis* || Leo pp. X. Ad perpetuam rei memoriam. || om(n)ibus et singulis has n(ost)ras l(itte)ras inspecturis. || Salut(em) et ap(osto)licam benedictio(ne)m. Exponi nobis fe || cerunt dilecti filij universi confr(atr)es confr(ater)nitat(is) || sancti Ioannis Baptiste cives incole et habita || tores civitatis et dioeces(is) vilnen(sis) q(uo)d ip(s)i al(ia)s || quandam domum prope parochialem eccl(es)iam || sancti Ioannis eiusdem civitatis pro scola p(ar)ti || culari in qua iuvenes et pueri eor(um) erudir(i) || et stientiam acq(ui)rer(e) valeant et possint, de || eiusdem eccl(es)ie Rectoris tunc forsan exp(re)sso || consensu eorum sumptibus erexerunt et || fundaver(un)t seu erigere et fundare incep(er)u(n)t || et ex hoc Juvenum et pueror(um) predictor(um) || scolarium qui non sine incom(m)oditate ad scolam || eccl(es)ie cathedralis dicte civitat(is) propter viarum || discr(i)m(i)na et alia diversa pericula et incommoda || ac propter longam distantiam com(m)ode acce || dere non possunt commoditati non parum con || suleru(n)t. Quo circa nos confratrum om(nium) incolar(um) || et habitator(um) predictor(um) in hac parte supp(lici)bus || inclinati erectio(ne)m et fundatio(ne)m predictas || tenore p(rese)ntium auct(oritat)e ap(osto)lica approbamus || et confirmamus omnesq(ue) et singulos ta(m) || iuris qu(am) facti defectus si qui forsan inter || venerunt in eisdem in futurum supple(mus) ||

(Str. ta sama na odwrocie).

Et nihilominus c(o)nfr(atr)ibus civibus incolis || et habitatoribus prefatis domum pre- = dictam ampliandi et q(ua)tenus perfecta non || sit perfitien(di) in illaque Juvenes pueros || et scholares prefatos illorum(que) Rectores || Baccalarios et Magi(st)ros pro tempore ex(iste)ntes fovendi et manutenendi, iuxta || et fidem dicte civitat(is) et dioeces(is) consue || tudinem auc(torita)te et tenore predictis || licentiam et facultatem co(n)cedimus || const(itutio)nibus et ordinationibus || ap(osto)licis civitatisq(ue) et eccl(es)ie predictarum || Juramento confirmation(e) ap(osto)lica vel || quavis firmitate alia roboratis Statu(tos) || et cosuetudinibus privil(eg)iis quoq(ue) indult(is) || et l(itte)ris ap(osto)licis illis concess(is) ceterisq(ue) contraris quibuscu(m)q(ue) nonobstantibus. Datum Rome apud || Sanctumpetr(um) sub annulo piscatoris || die VII Junij M. D. (tu wykreślonelitery XXIIII) XIIII || pontificatus n(ost)ri anno Secundo || A. Colotius. (na marginesie dopisano: 1514).

dłuższem przygotowaniem, wnosiła w stan duchowny obok cennej znajomości życia świeckiego — świeckie, niedosyć pogłębione pojmowanie spraw kościelnych. Ruch reformatorski miał prawdopodobnie za jedno ze źródeł ten właśnie stan kleru, i Sobór Trydencki, uświadamiając sobie potrzebę prawdziwej reformy życia kościelnego, jako jeden ze środków zalecił zakładanie specjalnych szkół, przygotowujących do stanu duchownego. Sobór Trydencki nazywa te instytucje Kolegjami, i taką też nazwę noszą najstarsze tego typu zakłady w Rzymie; ale zaznaczając cel, w jakim mają powstać, chce Sobór, by były one „stałemi rozsadnikami sług Bożych". Łacińskie słowo „seminarium" użyte przez Sobór stało się nazwą zakładu. W myśl Soboru, miały te zakłady zbierać młodzież od wczesnych lat życia — „nie młodszą, niż lat dwunastu"; miano w nich uczyć gramatyki, śpiewu, obyczaju kościelnego, oraz pisma św., kaznodziejstwa, umiejętności sprawowania Sakramentów [6]); nauk, jak widzimy, przedewszystkiem praktycznych; wielkie linje filozofji i teologji pozostawiano uniwersytetom. Rozumiemy w świetle tych postanowień Soboru, że niema sprzeczności w powstaniu w jednem mieście w przeciągu trzech lat, studjum teologicznego na akademji i Seminarjum. Uczelnie te musiały dopełniać się wzajemnie. W Wilnie Seminarjum powstaje 13 kwietnia (st. st.) 1582 r. w trzy lata po Uniwersytecie, i w niespełna 19 po uchwale Soboru [6]). Jest ono jednem z najstarszych seminarjów: z seminarjów polskich tylko Brunsberskie Seminarjum kardynała Hozjusza (z roku 1564) i włocławskie (z r. 1569) są odeń starsze; płockie Seminarjum o kilka miesięcy później od Wileńskiego powstało [8]). Zresztą, i poza Polską nieliczne tylko seminarja przewyższają je co do wieku [9]). Jaki jest związek nowopowstałego Seminarjum ze Szkołą Katedralną? Nasuwa się przypuszczenie, że właśnie ze Szkoły Katedralnej Seminarjum powstało. Mamy liczne wzory takich przekształceń [10]); są one zresztą zjawiskiem zupełnie naturalnem wo-

---

[6]) *Conc. Trid.*, Sess. XXIII, cap. XVIII.

[7]) 15. VII. 1563.

[8]) *Enc. Kośc.* t. XXV, str. 34 seq.

[9]) ibid., str. 17 seq. wymieniono oprócz przedtrydenckiego jeszcze Collegium Germanicum w Rzymie, Kolegjum angielskie z 1579 r., włoskie Seminarja w Benewencie, Weronie i Larino (wszystkie z 1567 r.), hiszpańskie w Tarragonie (1570), niemieckie Biderstadt 1564, Würzburg 1570, Trydent 1580, Salzburg 1582. Spis ten nie jest kompletny: (brak np. wiadomości z Francji), ilustruje on jednak dostatecznie naszą tezę.

[10]) ibid. str. 34 seq. (v. Seminarjum Poznanskie).

bec tego, że cel seminarjów i główny cel Szkół Katedralnych jest identyczny: wychowanie kleru. Jednakże w wypadku naszym wniosek ten byłby błędnym: Szkoła Katedralna istnieje samodzielnie już po założeniu Seminarjum [11]).

Możemy zatem uważać Seminarjum, założone w Wilnie w 1582 r. za instytucję zupełnie nową, nie łącząc jej ze Szkołą Katedralną, odrzucając pokusę, jaką tworzyć może przedłużenie rodowodu instytucji o sto trzydzieści lat.

Założycielem Seminarjum jest Kardynał Jerzy Radziwiłł; dnia 11 stycznia 1582 r. wydaje on akt fundacyjny, nadając na Seminarjum dobra swoje dziedziczne, Wozgieliszki [11]). Król Stefan potwierdza ten akt 13 kwietnia (st. stylu) tegoż 1582 r. [13]). Akt Batorego datowany jest „in civitate nostra Rigensi“, gdzie król przebywał po świeżo zawartym (15-I) rozejmie w Jamie Zapolskim, zwracającym Polsce Inflanty i województwo połockie. Jerzy Radziwiłł, założyciel, pan z kalwińskiej rodziny, przyjmujący katolicyzm pod wpływem Skargi, posiadający rozległe wpływy w Rzymie, otrzymujący nie tylko biskupstwo Wileńskie (1574), ale i godność kardynalską (1580) wcześniej, nim przyjmie święcenia kapłańskie, jest jako biskup nominat i kardynał „in petto“ namiestnikiem świeżo zajętych Inflant. Zdawaćby się mogło, że mamy do czynienia z panem świeckim, wypadkowo tylko pastorał, zamiast buławy noszącym: ale inaczej świadczy w nim wyjątkowa dbałość o sprawy religijne, Synod, starania o wiarę ludu. Elektor dwóch papieży — Innocentego IX i Klemensa VIII, (Aldobrandiniego, który do Polski legacje sprawował) — chrzciciel Władysława IV, umarł Jerzy Radziwiłł w Rzymie, w dniu 21/I 1600 i tam też, w kościele al Gesu, w pobliżu grobu bł. Andrzeja Boboli, kryje jego zwłoki marmurowa tablica grobowa z orłem radziwiłłowskim [11]). Przed śmiercią zdążył jeszcze Kardynał, jako nominat Krakowski, założyć Seminarjum w Krakowie. Jest on niewątpliwie jedną z największych

---

[11]) Kurczewski, III, (m. innemi str. 91 podaje wzmianki o istnieniu szkoły w 1605 r.).

[12]) *ORO*, III, str. 17, (oryginał aktu znajdował się w „rukopisnom otdielenji Wilenskoj publicznoj bibliotieki“, sala B, szafa 1, Nr. 193, wywieziony do Rosji w 1915 r).

[13]) *ORO*, III, str. 17, (oryginał dekretu królewskiego, na pergaminie, znajdował się tamże, pod Nr. 195 i również został wywieziony do Rosji); przedrukowany ORO, III, str. 92, sqq., zawiera w sobie treść aktu poprzedniego.

[14]) **Kurczewski,** I str. 269.

Nagrobki zniszczone podczas przebudowania Katedry.

...9) Radziwiłła Jerzego, Kardynała biskupa Wileńskiego.

postaci w szeregu biskupów Wileńskich, oczekującą dotąd na historyka. Odbija się jego indywidualność w akcie erekcji Seminarjum, które w czasie „ciężkich walk z Moskwą“ funduje, „by kształcić Litwinów i Rusinów“, gdy błaga „prałatów, kanoników, i całą Kapitułę ówczesną i później przyjść mających przez wnętrzności miłosierdzia Pana Naszego Jezusa Chrystusa“, o opiekę nad Seminarjum, gdy poleca je „Seressimo et catholicissimo Principi et Regi nostro Stephano“ [15]).

Na dekrecie królewskim, zatwierdzającym nadanie biskupie, znajdziemy, jak zwykle, podpisy obecnych przy królu senatorów. Są między nimi: Melchjor Giedroyć, znakomity biskup żmudzki, Eustachy Wołowicz, Krzysztof Radziwiłł, Stanisław Tarnowski, Jerzy Mniszek, Jan Zamoyski.

Wielkie imiona stoją u kolebki uczelni, której trzystopięćdziesięcioletnie nieprzerwane istnienie (13. IV st. st. 1582 — 23. IV. 1932) pozostawić musiało poważny ślad na dziejach kraju. Duchowieństwo świeckie całe prawie z niej się rekrutuje; a odegrało to duchowieństwo u nas rolę tem większą, że przez cały wiek prawie, po skasowaniu zakonów, niosło ono na swoich wyłącznie barkach cały ciężar duszpasterstwa katolickiego.

X. Walerjan Meysztowicz.

---

[15]) *ORO*. III, str, 12. Fundacja Seminarjum przez Kard. Jerzego Radziwiłła. (1582, 12.I.) In Christi nomine. Amen. Ad p. r. m. Statuit Sacro Sancta et oecumenica Tridentina (synodus) ad retinendum Dei cultum et ad tuendam propagandamque religionem catholicam nihil fieri posse praestantius, quam ut in singulis christiani orbis dioecesibus perpetuum institueretur Seminarium, unde adolescentes a (tenuis) annis ad pietatem informati optimisque artibus imbuti ad Ecclesiastica munera obeunda prodirent. Itaque nos, Georgius Radziwil, D. G. ep-us Vilnens., dux Olycae et Nesuisii (cernens) cum fructu tum in urbe Roma, aliarum urbium magistra, tum aliis etiam in locis instituta fundataque esse Seminaria clericorum ...decrevimus... fundare... collegium... lithuanorum et Ruthenorum... (...assiduaque belli adversus Moscum detrimenta...). ...onus hoc totum successoribus nostris per tempora existentibus, et praelatis, canonicis totique capitulo ecclesiae nostrae diligenter commendamus illosque obsecramus per viscera misericordiae Jesu Christi, ut hinc maxime operi egregio studeant, feveant, et auxilientur.

...a serenissimo et catholicissimo principe et Rege nostro Stephano nunc feliciter regnante, supliciter petimus, ut in ilius patrocinium et protectionem Seminarium ipsum Vilnense recipere dignetur, et successores nostros rogamus hortamusque, ut in omnibus Seminarii necessitatibus ad ipsius Regiam majestatem et ad alios Seccessores reges confugiant nihilque sine illorum assensu deliberent, quod ad Seminarii et ad ipsius bonorum administrationem pertineat, in quo illorum conscientias districte oneramus...

Skróty użyte w przypiskach:

Lib. Priv. = *Liber privilegiorum,* (rps., w Arch. Kapituły Wileńskiej) 2 tomy.

Kurczewski, = **Kurczewski:** X. Jan, *Kościół zamkowy,* Wilno, Zawadzki, 1908—1910. 3 tomy.

Enc. Kość = *Encyklopedja Kościelna* wydana przez ks. Michała *Nowodworskiego.*

ORO = *Opisanje Rukopisnawo Otdielenja Wileńskoj Publicznoj Biblioteki,* 5 tomów, Wilno, 1895—1900.

Conc. trid. = *Canones et decreta... Concilii Tridentini,* Marietti, Taurini 1913.

Instrukcja Archid. Inst. Akcji Katol. o zorganizowaniu Akcji Katolickiej na parafji.

(Dokończenie). (3)

IV. Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej Męskiej i Żeńskiej.

1. *Patronaty:*

a) Tam, gdzie Patronatów czynnych niema, organizować Patronaty z ludzi chętnych do pracy.

Wykorzystać: 1. Inteligencję jeśli się da wciągnąć.
2. Tymczasowe Komitety Parafjalne.
3. Energiczniejszych dobrych katolików z pośród gospodarzy i gospodyń wiejskich.

b) Kształcić Patronaty przez urządzanie zebrań z referatami o pracy nad młodzieżą.

2. *Stowarzyszenia:*

a) Zakładać S.M.P. w tych parafjach, w których jeszcze niema, pod warunkiem istnienia „Ogniska" i chociażby kilku osób czynnie współpracujących.

b) Istniejące S.M.P. rozbudowywać przez zastępy we wsiach należących do parafji.

Warunki: odległość nie większa, niż 6 kilometrów. Dążyć w ten sposób do zorganizowania całej młodzieży w parafji.

3. *Prace w Stowarzyszeniach już istniejących:*

1. *Dział organizacyjny*:

a) Dopilnowywanie prowadzenia pogadanek zarządowych we wszystkich Zarządach S.M.P.

b) Zwracanie uwagi na kształcenie punktualności u członków S.M.P.

c) Organizowanie kas samopomocowych, sklepików współdzielczych i t. d.

II. *Dział wychowania religijnego*:

a) organizowanie trzydniowych rekolekcyj dwa razy do roku (wielki post i adwent); dążenie do organizowania rekolekcyj zamkniętych,

b) organizowanie kółek religijnych i prowadzenie pracy w myśl programów i instrukcyj ogłoszonych w „Wiadomościach A. K.“ (Vide ostatnie Nr. Nr. Wiadomości za rok 1931).

III. *Dział kulturalno-oświatowy*:

a) Położyć nacisk na zwiększenie ilości książek w bibljotekach. Bibljoteki dobierać w ten sposób, aby podawać rzeczy konieczne w postaci ciekawych powieści naukowych, religijnych i t. p., unikać ciężko napisanych i niezrozumiałych często traktatów pseudonaukowych.

b) Tworzyć czytelnie czasopism organizowane przez S.M.P. a dostępne dla wszystkich.

c) Organizować i dopilnowywać izbowych.

d) Tworzyć przy S.M.P. kółka kulturalno - oświatowe, w formie kółek dyskusyjnych.

e) Organizować w miarę możności kursa fachowe i ogólnokształcące (kursa: kroju i szycia, guzikarstwa, gospodarstwa domowego, koszykarstwa, hygjeny, samarytańskie).

f) Ograniczyć ilość przedstawień amatorskich, położyć natomiast nacisk na ich lepszą formę i dodatnie strony dydaktyczne.

Uwaga: Jeżeli który Ksiądz Proboszcz popiera S.M.P. finansowo, to niech kładzie nacisk, aby pieniądze szły na jedną z wyżej wymienionych rzeczy, zależnie od potrzeb lokalnych.

IV. *Dział wychowania fizycznego:*

a) popierać w S.M.P. sporty

1. zimowe: saneczkowanie, narciarstwo,
2. letnie: lekka atletyka, dla dziewcząt gry sportowe (siatkówka, koszykówka) i gimnastyka.

V. *Dział przysposobienia rolniczego*:

a) dążyć do tego, aby w każdem S.M.P. istniał zespół p. r.

b) propagować uprawę kukurydzy.

VI. *Uwagi ogólne*:

1. Należy uważać Akcję katolicką za sprawę Kościoła katolickiego.

2. Należy uważać Akcję Katolicką za sprawę duchowieństwa, za sprawę osobistą każdego duszpasterza, każdego kapłana, za sprawę sumienia katolickiego.
3. Należy uważać Akcję Katolicką za sprawę pilną i śpieszną. Wymaga tego ogólna sytuacja ludzkości oraz warunki i stosunki, w jakich katolicyzm znaleść się może niebawem u nas w Polsce.
4. Dlatego nie wolno zwlekać, ociągać się, czekać, gdyż niebezpieczeństwo istnieje.
5. Nie wolno nam samym sobie wytwarzać trudności w Akcji Katolickiej (n. p. gromienie z ambon organizacyj Akcji Katolickiej, ujemne wyrażenie się o nich, i to nawet publicznie i t. d.).
6. Nie wolno uważać Akcji Katolickiej za nakaz jedynie z góry idący, jako taki poddawać krytyce na zewnątrz, zwłaszcza wobec ludzi świeckich, obojętnych dla sprawy katolickiej, a nawet wręcz wrogich.
7. Należy w organizacyjnej pracy Akcji Katolickiej stosować zasady psychologji tych ludzi, z którymi się pracuje. W pracy nad młodzieżą (gdyż w tej dziedzinie najwięcej się robi błędów) polecamy książkę Księdza W. Adamskiego p. t. „Zarys psychologji młodzieży pozaszkolnej". Do nabycia w składnicy Związku Młodzieży Polskiej w Wilnie ul. Metropolitalna 1.
8. Trudne jest prowadzenie Akcji Katolickiej, o ile niema dobrze zorganizowanych organizacyj religijnych i bractw. Z organizacyj religijnych i bractw możemy czerpać siły do Akcji organizacyjnej i społecznej. Należy iść drogą narazie najłatwiejszą i tworzyć wszędzie zwłaszcza Żywy Różaniec, Unje Żywego Różańca. Jest to najprymitywniejsza i dla tego najłatwiejsza organizacja, za pomocą której można świetnie przygotować grunt pod organizacje Akcji Katolickiej. W dzisiejszych trudnych czasach nie zwracać uwagi na składki, lecz organizować jak tylko się da, *przytrzymując się form organizacyjnych.* Druki do nabycia są w Składnicy Związku Młodzieży Polskiej w Wilnie, Metropolitalna 1.
9. Instruktor, względnie podinstruktor, pracujący na terenie, jest wykonawcą, pomocnikiem i t. d. prac związanych czy to z S.M.P., czy z jakąkolwiek organizacją Akcji Katolickiej. Nie jest on wizytatorem. Wizytatorami są tylko przedstawiciele Związku i Instytutu.

10. Na złe, niedbałe, niewłaściwe, nietaktowne i t. d. postępowanie podinstruktorów, instruktorów, względnie wizytatorów, jest droga skargi do jego władz.

Ze względu na to, że w ostatnich czasach w szczególniejszy sposób przez czynniki wrogie Akcji Katolickiej i Kościołowi katolickiemu są zbierane rozmaite wiadomości o nastrojach duchowieństwa oraz o jego między sobą stosunkach (na co posiadamy dowody), należy unikać *nawet w prywatnem towarzystwie* wzajemnych krytyk, a zwłaszcza krytyk władz kościelnych i Akcji Katolickiej.

KRONIKA KOŚCIELNA I RELIGIJNA.

I. Kronika archidiecezjalna.

Wielkanoc w Wilnie.

Utartym zwyczajem, w południe W. Soboty, Duchowieństwo m. Wilna składało życzenia JE. Księdzu Arcybiskupowi - Matropolicie; przy tem Arcypasterz wygłosił krótkie przemówienie, podkreślając najbardziej aktualne życzenie świąteczne, „aby wesołe *Alleluja* zawsze nam śpiewało w sercu, oddanem Zbawicielowi". Na Rezurekcji, celebrowanej przez J. E. Księdza Arcybiskupa - Metropolitę w Bazylice o godz. 8 wiecz. w Wielką Sobotę, były obecne Władze rządowe wszystkich dykasteryj, przedstawiciele świata naukowego i wyjątkowo liczny tłum wiernych. Procesja odbyła się na placu katedralnym z udziałem wojska. Przez całą noc, niemal o każdej godzinie, odbywały się Rezurekcje po innych kościołach miasta Wilna.

Zamknięcie Bazyliki Metropolitalnej.

Oddawna już przewidywane niebezpieczeństwo, zdaje się, obecnie przybliżyło szybkiem tempem. Badania Komisji Technicznej Komitetu Ratowania Bazyliki wykryły katastrofalny stan budynku. Dokonane pomiary i obliczenia oraz obserwacja marek na rysach dowodnie wykazały całą grozę niebezpieczeństwa. W czasie odtajania gruntu i wzmożonego ruchu wody gruntowej w okresie roztopów wiosennych i przyboru wód w rzekach, warunki bezpieczeństwa zagrożonej budowli znacznie się pogorszyły. Wskutek tego, zdaniem Komisji, najmniejsze dalsze deformacje mogą spowodować katastrofę. Komisja przeto zażądała zamknięcia niezwłocznego Bazyliki. Wobec tego Kapituła Metropolitalna na zwołanem ad hoc posiedzeniu, z udziałem J. E. Księdza Arcybiskupa-Metropolity, w dniu 7 kwietnia r.b. uchwaliła zawiesić wszelkie nabożeństwa i funkcje religijne w Bazylice i zamknąć wstęp do niej publiczności, nabożeństwa zaś kapitulne w granicach możliwości przenieść do archiprezbiterjalnego kościoła św. Jana w Wilnie.

Na ratunek Bazyliki.

Protokóły badań technicznych, dokonanych przez fachowców, wykazują daleko posunięte dzieło zniszczenia w przepięknym gmachu Bazyliki Metropolitalnej. Fundacja królów i biskupów wileńskich, prastary pomnik wiary ojców naszych poważnie zagrożony. Nasze pokolenie, zubożałe do ostatka, powinno się jednak zdobyć na to, by nie dopuścić do katastrofy. Bazylika, chociaż jest matką kościołów w archidiecezji, należy jednak do najuboższych świątyń; całe

jej beneficjum, wszystkie fundusze i cała jej majętność została rozszarpana przez szereg konfiskat; tylko więc ofiarność kleru archidiecezji i wiernych może uratować zagrożoną świątynię. Niestety, wypadło to wszystko na bardzo ciężkie czasy kryzysu powszechnego. To jednak pamiętać trzeba, że niebezpieczeństwo wzrasta z każdym dniem. A któżby nie pośpieszył na ratunek matki kościołów wileńskich i całego kraju naszego?

Dalsze prace w Ostrej Bramie.

Prace zdobnicze wewnątrz kaplicy Matki Boskiej Ostrobramskiej już są na ukończeniu. Ostatnio została zawarta umowa z fabryką organów W. Biernackiego na budowę nowego organu, który ma stanąć na galerji przed kaplicą. Organ ma się składać z 16 głosów i ma mieć dwa kontuary do grania — jeden na galerji, drugi w kaplicy. Robota potrwa 10 miesięcy.

Zjazdy delegowanych Stow. Młodzieży Polskiej w Wilnie.

Dnia 3 kwietnia r. b. odbył się w Wilnie zjazd delegatek Stow. Młodzieży Polskiej żeńskiej; w dniu zaś 10 kwietnia rb. odbył się takiż zjazd delegatów Stow. Młodz. męskiej. Jeden i drugi zjazd zgromadził przedstawicieli młodzieży katolickiej ze wszystkich zakątków rozległej archidiecezji naszej. Obrady były poświęcone sprawom organizacyjnym i ideowym Stowarzyszenia. Ze sprawozdań wynika, że praca oświatowo-religijna i kulturalna wśród zrzeszonej młodzieży wydaje coraz to lepsze wyniki: zainteresowanie, a co za tem idzie, uświadomienie wzrasta, jak również daje się zauważyć coraz to większy zapał wśród młodzieży do pracy społecznej i obywatelskiej, a nawet większe zamiłowanie swoich obowiązków codziennych.

Z „Rubryceli" na rok 1932.

W końcu marca rb. wyszła z druku informacyjna część Rubryceli na rok 1932. Według informacyj tam podanych, archidiecezja wileńska liczy 1.338.784 wiernych, 467 kapłanów świeckich, należących do archidiecezji wileńskiej; w granicach archidiecezji pracuje nadto 57 kapłanów z diecezyj obcych.

Na sześciu kursach Seminarjum Metropolitalnego jest 125 alumnów. Proboszczów i kapłanów wojskowych 24. Kapłanów zakonnych (Franciszkanie konw., Karmelici, Bonifratrzy, Jezuici, Misjonarze, Pijarzy, Salezjanie, Marjanie) archidiecezja ma 85, braci 78. Zakony żeńskie (Benedyktynki, Dominikanki, Bernardynki, Wizytki, Szarytki, Nazaretanki, Magdalenki, Salezjanki, Misjonarki, Najśw. Rodziny, Urszulanki, Niepokalanki i Rodzina Maryi) mają 381 siostrę. Kościół katedralny — Bazylika Metropolitalna bez parafji. Kościołów parafjalnych w całej archidiecezji jest 343, filjalnych 36, kościołów publicznych nieparafjalnych 43, kaplic półpublicznych, prywatnych i cmętarnych 202, kościołów i kaplic zakonnych 37, kościołów par. wojskowych 9, kaplic wojskowych 9. Obrządek wschodnio-słowiański ma parafij 6, księży 4, alumnów w Seminarjum w Dubnie 2, kapłanów zakonnych 7, kleryków braci i nowicjuszów 16, sióstr (Misjonarki Najśw. Serca Jezusowego) 21.

II. Kronika krajowa.

Budowa gmachu Seminarjum Zagranicznego w Poznaniu.

Gmach Seminarjum Zagranicznego w Poznaniu ma powstać przy ul. Lubrańskiego, obok Archiwum. Już zostały położone fundamenta pod nowy gmach kosztem funduszu, który złożono J.Em. Ks. Prymasowi z okazji srebrnego jubileuszu kapłaństwa. Dalszych środków winno dostarczyć społeczeństwo w kraju i na wychodźtwie.

Kurs Akcji Katolickiej dla alumnów Seminarjum Duchownego w Przemyślu.

W dniach 21, 22 i 23 marca urządził diecezjalny Instytut kurs tygodniowy Akcji Katolickiej dla 32 diakonów seminarjum duchownego. Po referatach, których wygłoszono 10, odbywała się bardzo ożywiona dyskusja. Kurs ten był już trzecim z rzędu. Skutki poprzednich kursów objawiają się bardzo ożywioną i usilną pracą młodych kapłanów diecezji na polu Akcji Katolickiej.

Rekolekcje radjowe dla chorych.

Dzięki inicjatywie Polskiego Sekretarjatu Apostolstwa Chorych (Lwów, ul. Fredry 3), w roku bieżącym urządzono po raz drugi rekolekcje radjowe dla chorych w dniach 9—11 marca. Rekolekcje były słuchane przez tysiące chorych. Także wielu zdrowych korzystało z nich z wielkim pożytkiem, jak świadczą liczne listy dziękczynne nadsyłane do radja.

Propaganda bolszewizmu zapomocą akcji antyreligijnej.

Bolszewizm doszedł do przekonania, że jedynym jego sprzymierzeńcem jest ateizm; dlatego wszystkie numery *Bezbożnika*, które ukazały się przed Wielkanocą, są poświęcone kwestji szerzenia idei bezbożników we wszystkich krajach. Obecnie Moskwa uważa, że propaganda haseł wolnomyślicieli jest sprawą szczególnej doniosłości. Według organu oficjalnego sowieckiego, bezbożnicy bolszewiccy mają jeszcze bardziej zbliżyć się do ośrodków antyreligijnych liberalnych i masońskich w Europie. Pod wpływem moskiewskim tworzą się brygady antyreligijne. To samo pismo podaje, że owoce tych wysiłków dają się już zauważyć we wszystkich krajach, zwłaszcza zaś w krajach, sąsiadujących z Rosją sowiecką, jak Łotwa, Litwa, Polska i Rumunja. Etapem przygotowawczym do tej akcji jest krzewienie się sekciarstwa, które bolszewizm wydatnie popiera. Tem, widocznie, należy tłumaczyć wzmożoną obecnie akcję wszystkich sekt na naszych kresach północno-wschodnich.

Wybór zarządzającego diecezją pińską.

W dniu 31 marca odbyło się zebranie Kapituły katedralnej, na którem obrano wikarjuszem kapitulnym diecezji pińskiej, ks. dr. Witolda Iwickiego, prałata Kapituły Katedralnej w Pińsku.

Dom dla księży emerytów diecezji łódzkiej.

Dzięki inicjatywie i pomocy JE. Ks. Biskupa Dr. W. Tymienieckiego, w m. Łodzi zostanie wzniesony dwupiętrowy gmach dla księży emerytów diecezji łódzkiej. Biskup Ordynarjusz zaofiarował na powyższy cel 6 morgów ziemi, oraz całkowity materjał budowlany.

Zjazd delegatów kół diecezjalnych xx. Prefektów w Łodzi.

W dd. 31 marca — 1 kwietnia rb. odbył się w m. Łodzi zjazd delegatów kół diecezjalnych xx. Prefektów z całej Polski. Na zjazd przybyło 30 delegatów. Przewodniczył zjazdowi ks. prof. dr. Gerstman. Na zjeździe były omawiane kwestje, związane z organizacją i planem działalności.

III. Kronika zagraniczna.

Święta na Watykanie.

Ojciec św. odprawił Mszę św. w Wielki Czwartek w sali konsystorjalnej i udzielił Komunji św. członkom swego dworu. Obecny był również były król portugalski Emanuel. Wieczorem odbyła się ceremonja mycia nóg. W tym czasie kopuła Bazyliki poraz pierwszy iluminowaną była odwewnątrz wspaniałemi światłami.

W dzień Zmartwychwstania Pańskiego Ojciec Święty odprawił w kaplicy Sykstyńskiej Mszę św., na któ-

rej było obecnych czterysta osób, między innemi b. król portugalski Emanuel, książę Koburg Saski i rodzina Papieża. W czasie Mszy św. Ojciec Święty udzielił Komunji św. członkom korpusu dyplomatycznego.

Cud Wielkopiątkowy we Włoszech Środkowych.

Starożytna, wielu wieków sięgająca, tradycja twierdzi, że gdy święto Zwiastowania zbiegnie się z Wielkim Piątkiem, następują cudowne przemiany z przechowywaną w katedrze miasta Andria we Włoszech Środkowych relikwją Ciernia z korony Chrystusa Pana; odżywają, mianowicie, i czerwienieją nanowo ślady Krwi Przenajświętszej. Ponieważ w roku bieżącym nastąpił taki rzadki wypadek zbiegu obu uroczystości, do Andrii przybyły liczne pielgrzymki z Włoch i zagranicy w oczekiwaniu powtórzenia się cudu. Jak się spodziewano, w Wielki Piątek o godz. 4 m. 20 popołudniu w obecności licznych rzesz ludu cud się powtórzył. Rozbrzmiały śpiewy i hymny dziękczynne, a następnie adoracja relikwji przez biskupa Andrji, kapitułę, przedstawicieli władz cywilnych i wojskowych. Dla sprawdzenia autentyczności cudu i wyłączenia możliwości jakichkolwiek nieporozumień i podstępów, zarządzono natychmiast jaknajściślejszą kontrolę zjawiska. Przy kontroli tej obecnych było wielu uczonych włoskich i obcych, między innymi prof. Le Bon z uniwersytetu w Basançon. Po ceremonji w katedrze biskup Andrji okazał relikwję z balkonu pałacu biskupiego wielotysięcznemu tłumowi wiernych zgromadzonych na placu przed pałacem i ulicach przyległych. Odnowione ślady Krwi św. trwają, wedle tradycji, czas bliżej nieokreślony. Czasami okres trwania cudu przedłuża się do 50 dni.

Wielkopiątkowy cud w Andrji, jaki wydarzył się przy relikwjach wieńca cierniowego, powtórzył się jeszcze w dwóch innych miejscowościach we Włoszech, gdzie przechowywane są relikwje korony cierniowej Chrystusa Pana. W małej miejscowości San Giovanni pod Bergamo cud nastąpił w pierwszy dzień Wielkiej Nocy o godz. 23 m. 10. Cud ten został formalnie potwierdzony przez Ordynarjusza. W tym samym dniu podobny cud wydarzył się w Monte Fusco koło Nocery.

Budowa nowych 60 kościołów w Paryżu.

Władze państwowe francuskie, przy poparciu prezydenta Rzeczypolitej, podarowały na własność arcybiskupstwu paryskiemu 60 terenów w Paryżu i okolicy pod budowę nowych kościołów, których brak daje się poważnie odczuwać ludności. Na 24 z tych terenów budowa kościołów jest już w toku.

Kodyfikacja praw Kościoła Wschodniego.

Ojciec św. ostatnio powołał Komisję do spraw kodyfikacji praw Kościoła Wschodniego. Komisję stanowią kardynałowie: Gasparri, Sincero, Ceretti i Ehrle. Prezesem Komisji jest kard. Gasparri.

Przygotowania w Irlandji do obchodu 1500-lecia św. Patryka.

Z Dublina donoszą o wielkich przygotowaniach, czynionych w całej Irlandji w związku z 1500-ną rocznicą przybycia św. Patryka na Zieloną Wyspę. Punktem kulminacyjnym wielkich uroczystości będzie wielka pielgrzymka na szczyt góry św. Patryka, w której wezmą udział liczni dostojnicy kościelni z pośród przybywających na międzynarodowy Kongres Eucharystyczny do Dublina. Największe uroczystości odbędą się w Ulsterze. na którego obszarze św. Patryk przed półtora tysiącem lat wylądował i gdzie też został pogrzebany.

Nagonka na Jezuitów ze strony hitlerowców.

Niemiecki socjalizm narodowy, odznaczający się wybitnie antykatolickiem nastawieniem, urządza obecnie nagonkę na zakon Jezuitów, w związku ze sprawą wydalenia tego zakonu z Hiszpanji.

Elita umysłowa Francji jest coraz bardziej chrześcijańską.

Przybyły niedawno do Montreal z Francji kontradmirał René Dufour de la Thuillerie wyraził opinję, że sceptyzm, jaki przed 50 laty cechował elitę umysłową Francji, dziś znikł prawie całkowicie. Ponad połowę uczonych Francji przyznaje się otwarcie do katolicyzmu, a większość pozostałych uznaje conajmniej, że Chrystjanizm zajmuje dziś słusznie pozycję uprzywilejowaną. W świecie lekarskim nawrót ku religji jest jeszcze bardziej rzucający się w oczy.

Bolszewizm i katolicyzm na Korei.

Mimo silnej propagandy sowieckiej na Korei, misjonarze katoliccy najzupełniej są zadowoleni z wyników swojej pracy w tym kraju. Agencja „Fides“ donosi o nowej stacji misyjnej otwartej przez Benedyktynów niemieckich niedaleko Wonsan, a w innem miejscu cytuje słowa pewnego misjonarza, który wiele lat pracował nad nawracaniem pogan w różnych częściach świata, że nigdzie nie znalazł tyle zainteresowania się wiarą katolicką, co na Korei.

Ofiary katolików amerykańskich na rzecz katolickiego uniwersytetu.

Wedle wiadomości z Waszyngtonu, podczas tegorocznej zbiórki na rzecz katolickiego uniwersytetu w Waszyngtonie zebrano dotychczas 200.000 dolarów, czyli 1.800 tys. złotych. Cyfra ta dotyczy tylko 43 z pośród 104 diecezyj amerykańskich; dojdą zatem jeszcze składki z pozostałych 61 diecezyj.

Stosunek Akcji Katolickiej do stronnictw politycznych.

Odpowiadając na komentarze, w jakie czasopismo niemieckie *Vom Frohen Leben* zaopatrzyło list kardynała Pacelli'ego do arcybiskupa Pragi, *Osservatore Romano* ogłosił artykuł o stosunku Akcji katolickiej do stronnictw politycznych. Dziennik watykański powtarza, że Akcja katolicka jest współpracą osób świeckich w hierarchicznym apostolacie Kościoła. Dlatego naturalnie różni się ona od partyj politycznych, które są ugrupowaniami, służącemi wspólnemu dobru na polu życia prawno-państwowego. Rozróżnienie to dotyczy nietylko partyj ekstremistycznych lub antychrześcijańskich. Jest ono konieczne również wówczas, gdy Akcja katolicka znajdzie się w obliczu takich partyj politycznych, które przyjąwszy zasady religijno-moralne, dają dostateczną gwarancję, że będą się troszczyły o prawa Kościoła. Katolicy mają możność swobodnego wstępowania do takich dozwolonych partyj, ale Akcja katolicka nie może oddać się na usługi żadnego stronnictwa.

W niektórych krajach zdarza się, że katolicy mają tylko jedną taką partję, która daje wspomniane wyżej gwarancje Wówczas jest rzeczą zrozumiałą, że między Akcją katolicką a tą partją powstaje zbieżność celów; to też katolicy jedynie w tej partji mogą tam skutecznie bronić praw Boga i Kościoła. Nic zatem dziwnego, że między członkami Akcji katolickiej i członkami takiej partji zjawia się nie unja polityczna, lecz współpraca, większa i skuteczniejsza, niż z kimkolwiek innym.

Drukowano za zezwoleniem
JE. Księdza Arcybiskupa-Metropolity.

Redaktor i Wydawca:
Ks. LEON ŻEBROWSKI
Kan. Kapit. Metropol.